

საქართველო - ჩინეთის ურთიერთობების ინტენსიფიკაცია და სამომავლო პერსპექტივები

მარიამ გრიგალაშვილი

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი
კომენტარი / 2016 წლის აპრილი

შესავალი

ბოლო წლებში ჩინეთის ეკონომიკური ზრდის ტენდენციამ, მნიშვნელოვნად განსაზღვრა მისი დომინანტური როლი საერთაშორისო სისტემაში. ის რომ ჩინეთი დაინტერესებულია სხვადასხვა ქვეყნებში ინვესტირებით, არ წარმოადგენს სიახლეს, მაგრამ მნიშვნელოვანია განვსაზღვროთ კერძოდ რა ინტერესი აქვს ჩინეთს საქართველოში? რა განაპირობებს ბოლო პერიოდში საქართველო-ჩინეთის ურთიერთობების ინტენსიფიკაციას? რამდენად მომგებიან გარემოს წარმოადგენს რეგიონი ჩინეთიდან შემოსული ინვესტიციებისთვის? რა ბერკეტებს ფლობს საქართველოს მთავრობა, იმისთვის რომ მაქსიმალურად ქვეყნის სასარგებლოდ მოხდეს საქართველო-ჩინეთის ურთიერთობების წარმართვა.

საქართველო-ჩინეთის ურთიერთობების ინტენსიურ ხასიათს არც თუ დიდი ისტორია აქვს. მიუხედავად ორივე ქვეყნის მდიდარი წარსულისა, ტერიტორიული სიშორე გავლენას ახდენდა ქვეყნების ორმხრივ ურთიერთობებზე, თუმცა ამ გარემოებას ხელი არ შეუშლია, 1992 წელს ჩინეთი ერთ-ერთი პირველი ყოფილიყო საქართველოსთვის, როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფოსთვის, დაეჭირა მხარი.

* მარიამ გრიგალაშვილი - პოლიტიკის მეცნიერებების მაგისტრი, ვილნიუსის უნივერსიტეტი. საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტის სტაჟიორი.

რა განაპირობებს ბოლო პერიოდში საქართველო-ჩინეთის ურთიერთობების ინტენსიფიკაციას? შესაძლებელია თუ არა ჩინეთ-საქართველოს სტრატეგიული ურთიერთობები?

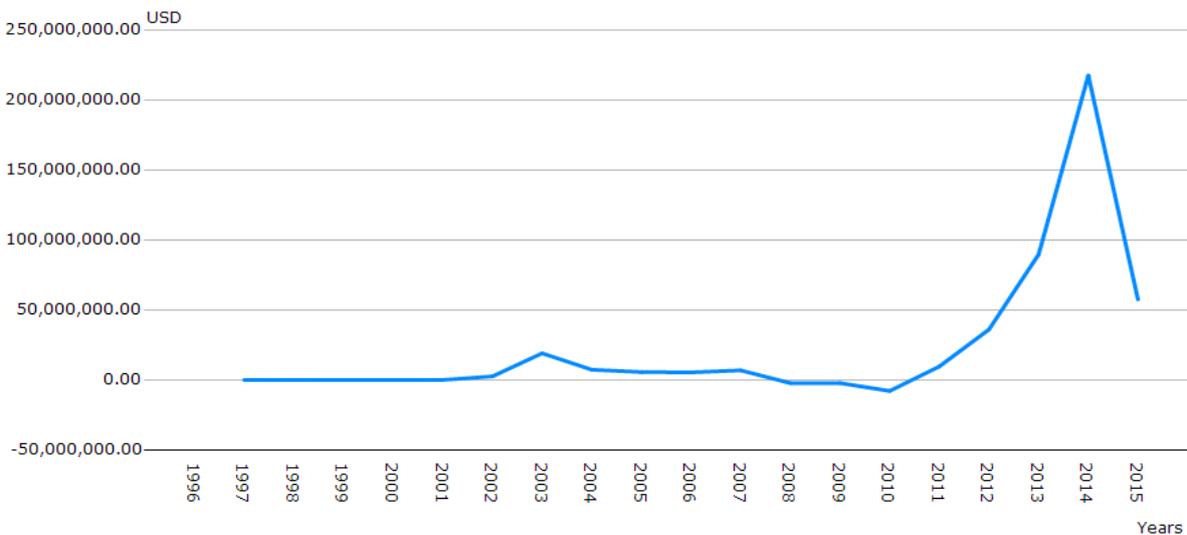
ჩინეთის ეკონომიკური წინსვლა და მსოფლიო ბაზარზე მისი გააქტიურება მნიშვნელოვნად აისახა ჩინეთის ეკონომიკურ კავშირებზე სხვადასხვა რეგიონში. გამონაკლის არც სამხრეთ კავკასია წარმოადგენს. ახალი აბრეშუმის გზის იდეა აღნიშნულ რეგიონს განსაკუთრებულ მნიშვნელობას სძენს. ქართულ-ჩინურ ეკონომიკურ ურთიერთობას თუ გადავავლებთ თვალს უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები შემდეგ ხასიათს ატარებს: 90-იან წლებში ჩინეთის მხრიდან უცხოური ინვესტიციები საქართველოში საერთოდ არ გვაქვს. 2000-იანების დასაწყისში გარკვეული აქტივობა შეინიშნება, თუმცა ინვესტიციების მკვეთრი ზრდა 2010 წლიდანაა

მსოფლიო ბანკის ჯგუფის შეფასებაზე დაყრდნობით, საქართველო 24-ე ადგილს იკავებს (აღსანიშნავია, რომ იგი საგრძნობლად უსწრებს რეგიონის დანარჩენ ქვეყნებს), რაც გვაფიქრებინებს, რომ რეგიონში ჩინეთი მეტწილად სწორედ საქართველოზე გააკეთებს სამომავლოდაც აქცენტს.

2014 წლიდან ინვესტიციების კლების ფონზე, საგრძნობლად გააქტიურდა საქართველოს მხრიდან გადადგმული ნაბიჯები. 2015 წელის მარტში საქართველოს მაშინდელი ეკონომიკის მინისტრი გიორგი კვირიკაშვილი პირველი შეხვედა სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებიდან, ჩინეთის აბრეშუმის გზის ფონდის წარმომადგენლებს.³ შეხვედრის ფორმატში განხილული იყო 40 მილიარდი ამერიკული დოლარის ღირებულების პროექტი, რომელიც თავის მხრივ ფარავდა ვაჭრობის გაუმჯობესებას, ინვესტირებებს ინფრასტრუქტურის მიმართულებითა და დაკავშირებადობის განვითარებას აზიის

დაიგრამა 1

FDI in Georgia by Countries and Years

Source: National Statistics Office of Georgia (Statistical survey on external economic activities)#National Bank of Georgia#Ministry of Economy a

შესამჩნევი, რომელმაც თავის პიკს 2014 წელს მიაღწია 230 000 000 00 ამერიკული დოლარის ოდენობით. 2014-დან 2015 წლის ჩათვლით სწრაფად მოხდა ინვესტიციის ვარდნა.¹ (იხილეთ: დიაგრამა 1) ამ მონაცემებით, 2014 წელს ჩინეთი წარმოადგენდა ნომერ მესამე ქვეყანას, საქართველოში შემოსული უცხოური ინვესტიციების გათვალისწინებით.² დღესდღეობით, ჩინური ინვესტიციების შემოდინების ერთ-ერთ ფაქტორად, შეიძლება დავასახელოთ, საქართველოს, როგორც ბიზნესის კეთების თვალსაზრისით ხელსაყრელი გარემოს (ease of doing business) არსებობა. უკანასკნელი მონაცემებით,

მასშტაბით.⁴ ისტორიული აბრეშუმის გზის აღდგენის იდეა ჩინეთის პრეზიდენტმა 2014 წელს დააანონსა, პროექტის მასშტაბების გათვალისწინებით იგი საკმაოდ ძვირადღირებული პროექტია, თუმცა ამასთანავე უმნიშვნელოვანეს ბენეფიტებს ჰპირდება, არამართო ჩინეთს, არამედ პროექტში ჩართულ ყველა ქვეყანას.

მარტში კვირიკაშვილის აღნიშნულ ვიზიტს, სექტემბრის თვეში პრემიერ ლარიაშვილის ჩასვლა მოჰყვა ჩინეთში.⁵ სამთავრობო დელეგაციის ჩინეთში

ჩასვლის მთავარ მიზანს მთავრობის მხრიდან საქართველოს დიდი ინტერესის დაფიქსირება წარმოადგენდა პროექტში – „ახალი აბრეშუმის გზა“ მონაწილეობის შესახებ. ღარიბაშვილმა ხაზი გაუსვა საქართველო-ჩინეთის ორმხრივ ინტერესს ეკონომიკური თანამშრომლობის შესახებ – „მიუხედავად რადიკალურად განსხვავებული პოლიტიკური სისტემებისა, ჩინეთს და საქართველოს გვაქვს საერთო ინტერესი, რომელიც ეკონომიკაზე გადის.“⁶ სწორედ, ეკონომიკურ სარგებელზე დაყრდნობით მიიღო ორივე ქვეყანამ გადაწყვეტილება, რომ რეგიონში საქართველო ყოფილიყო პირველი, რომელიც ჩინეთთან თავისუფალი ვაჭრობითი სარგებლებდა.⁷ სულაც არაა ძნელი, დავინახოთ ორივე მხარის მნიშვნელოვანი სარგებელი ურთიერთობების ინტენსიფიკაციით თვალსაზრისით. ერთი მხრივ, საქართველოსთვის იხსნება მილიარდნახევრიანი ბაზარი, რაც ქვეყნის ეკონომიკისთვის ერთმნიშვნელოვნად დიდი წარმატებაა, მეორე მხრივ – ჩინეთს ეძლევა საშუალება საქართველოს გავლით ევროპის ბაზარზე შესვლის, რაც დღესდღეობით ჩინეთისთვის პრიორიტეტს წარმოადგენს.

2016 წლის იანვარ-თებერვლის მონაცემებზე დაყრდნობით, ჩინეთი ქართული ექსპორტისთვის ნომერ პირველ დესტინაციას წარმოადგენს.⁸ ქართული იმპორტის თვალსაზრისით კი ჩინეთი მეოთხე ადგილს იკავებს.⁹ აღსანიშნავია, რომ საქართველო-ჩინეთის თავისუფალი ვაჭრობისთვის მოლაპარაკებები აქტიურ ფაზაშია შესული. ჩინეთს აღნიშნული შეთანხმებები სულ 19 ქვეყანასთან აქვს გამართული, აქედან 14 ქვეყანასთან პროექტი უკვე იმპლემენტირებულია. ქართულ-ჩინური დიალოგი აღნიშნულ თემაზე ოფიციალურად 2015 წლის 10 დეკემბერს დაიწყო, როდესაც ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრმა დიმიტრი ქუმსიშვილმა და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის ვაჭრობის მინისტრმა ოფიციალურად დაიწყო ჩინეთ-საქართველოს თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმების მოლაპარაკებები (the China-Georgia FTA negotiations)¹⁰. მოლაპარაკებების ოფიციალურ დაწყებას, უკვე მოჰყვა 2016 წლის 22-23 თებერვალს შეხვედრა თბილისში, რომლის დროსაც საქართველო-ჩინეთმა მოაწერა ხელი შეთანხმების მოდელს, ამასთანავე, შეიქმნა ჯგუფი, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება შეთანხმების ოფიციალურ ტექსტზე. მოლაპარაკებების მეორე რაუნდი ბეჯინგშია დაანონსებული 2016 წლის 9 მაისისთვის.¹¹

წინასწარი მოლაპარაკებების ფონზე თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ექსპორტ-იმპორტის საგრძნობი ზრდა არის მოსალოდნელი მომავალ წლებში ხელშეკრულების იმპლემენტაციის შემდეგ, რაც თავის მხრივ დადებითად აისახება ქართულ ეკონომიკაზე, რომელიც ერთ კონკრეტულ ბაზარზე აღარაა ორიენტირებული და პირიქით, ცდილობს პარტნიორი ქვეყნების ჯგუფის მაქსიმალურ დივერსიფიკაციას.

საქართველო-ჩინეთის ურთიერთობების განხილვისას გვერდს ვერ ავუვლით ანაკლიის პორტის თემას, რომლის მშენებლობისთვის გამართულ ტენდერის მეორე ტურში 7 დასახელებული კომპანიიდან, ორი სწორედ რომ ჩინურ მხარეს წარმოადგენდა. საბოლოო, გადაწყვეტილება საქართველოს მთავრობამ ორ ჯგუფს შორის გააკეთა პირველი ეს იყო-ქართველი ბიზნესმენის, თემურ ქარჩავას მიერ დაფუძნებული კონსორციუმი: ANAKLIA PORT AND INDUSTRIAL ECO PARK (GEORGIA); POWER CHINA – HUBEI HONGYUAN POWER ENGINEERING CO., LTD (ჩინეთი); BRITISH ECO POWER LTD (დიდი ბრიტანეთი); სპარტაკ ერაგია – ფიზიკური პირი); და მეორე – „თიბისი ბანკის“ სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარის, მამუკა ხაზარაძის დაარსებული კონსორციუმი: JSC Anaklia Development Consortium, რომელშიც შედიან Conti International LLC – (Conti Group) (აშშ) და TBC Holding LLC (საქართველო).¹² 2016 წლის თებერვლის გადაწყვეტილებით საქართველოს მთავრობის მიერ ტენდერში გამარჯვებულად დასახელდა ანაკლიის განვითარების კონსორციუმი.¹³ „ინვესტორისა და საქართველოს მთავრობის გათვლებით, ახალმა პორტმა ჩინეთიდან ევროპამდე ტვირთების გადაზიდვის ხანგრძლივობა ორი კვირით უნდა შეამციროს. მამუკა ხაზარაძემ, რომელიც კურტ კონტთან ერთად „ანაკლიის განვითარების კონსორციუმის“ დამფუძნებელია, უკვე განაცხადა, რომ გამარჯვებულ კონსორციუმში სულ მალე ერთ-ერთი ჩინური გიგანტი გაერთიანდება“. აქედან გამომდინარე, მიუხედავად იმისა, რომ ჩინური მონაწილე მხრიდან ვერც ერთი გახდა ტენდერში გამარჯვებული, ჩინური კომპანია ანაკლიის პორტის მშენებლობაში ფართოდ იქნება წარმოდგენილი, რაც კიდევ უფრო მეტად ზრდის ორ ქვეყანას შორის არსებული ურთიერთობების სიმყარეს.

რა გამოწვევების წინაშე შეიძლება აღმოჩნდეს ორ ქვეყანას შორის სამომავლო თანამშრომლობა?

საქართველოში შემოსული 25-მდე ჩინური კომპანიიდან უმეტესობა ისეთ სექტორებში ერთიანდება როგორცაა: მშენებლობა, გზები და ინფრასტრუქტურა, ენერჯეტიკა, საბანკო სფერო.¹⁴ ქართულ-ჩინურ სტრატეგიულ ურთიერთობას ნამდვილად აქვს პერსპექტივა, თუმცა აქვე იკვეთება იმ განწყობების მნიშვნელობა და როლი რომელიც დღესდღეობით არსებობს მოსახლეობაში. მოსახლეობის ფართო სპექტრის შიშები უცხოელთათვის მიწის მიყიდვასთან/გასხვისებასთან დაკავშირებით, არც ჩინურ პროექტებს ტოვებს უყურადღებოდ. საკითხი მეტწილად არა ჩინური კომპანიების შემოსვლას, არამედ ჩინელების მხრიდან მიწის შესაძლო შესყიდვის ბრძას ეხება. მნიშვნელოვანია, საკანონმდებლო ბაზაზე განვსაზღვროთ რა ბერკეტებს ფლობს საქართველოს სახელმწიფო, ასეთი შიშების თავიდან ასაცილებლად. უცხოელთათვის პრობლემების გარეშე მიწების შესყიდვას 2011-2012 წლებში დიდი რაოდენობით მიწების გასხვისება მოჰყვა, რამაც საკითხი დააყენა გადახედვით არსებული რეგულაციები.¹⁵ დღევანდელი მონაცემებით, კვლავ მიმდინარეობს კანონზე მუშაობა და მისი დახვეწა, რომელიც ერთი მხრივ მოიცავს პროცესების გამარტივებასა და მეორე მხრივ სახელმწიფო იტოვებს გარკვეულ შეზღუდვებს. შეზღუდვები ეხება მიწის ნაკვეთის ფართს, ასევე აგრარულ სექტორში საქმიანობის გამოცდილების ვადებს და ა.შ. „კანონპროექტი ასევე ადგენს საგამონაკლისო წესს, რომლის მიხედვითაც, მთავრობას ენიჭება უფლება შეზღუდვების გვერდის ავლით კონკრეტული საინვესტიციო პროექტების მქონე უცხოელ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს მიყიდოს სასოფლო-სამეურნეო მიწა.“¹⁶ უცხოელთათვის მიწის მიყიდვასთან დაკავშირებული საზოგადოების შეშფოთება საფუძველს მოკლებული ნამდვილად არ იყო, თუმცა ამჟამად მოქმედი კანონი დღესდღეობით ყველაზე ოპტიმალურ გამოსავალს სთავაზობს ერთი მხრივ სახელმწიფოს, მეორე მხრივ უცხოელ ინვესტორს.

საქართველო-ჩინეთის ურთიერთობებზე დადებითად აისახა საქართველოს, ყაზახეთის, აზერბაიჯანის რკინიგზების მჭიდრო თანამშრომლობა და ჩინეთის პროვინცია სინძანის ჩართულობა ტრანს-აზიურ-კავკასიური სარკინიგზო პროექტში.¹⁷ აღნიშნულ პროექტთან დაკავშირებით საქართველოს რკინიგზაში იმედოვნებენ, რომ

პროექტის განხორციელებით საქართველოს პორტების, ისევე როგორც რკინიგზის ტვირთბრუნვა, მხოლოდ ერთი მიმართულებიდან დაახლოებით \$100-120 მილიონის დამატებით ფულად ნაკადს უზრუნველყოფს საქართველოს ეკონომიკისთვის.¹⁸ ორი ქვეყნის ურთიერთობაში სარკინიგზო პროექტის არსებობა ერთ-ერთ საკვანძო მიმართულებას წარმოადგენს.

დასკვნა

როგორც ვხედავთ, საქართველო-ჩინეთის ეკონომიკური თანამშრომლობა საკმაოდ აქტუალური და ორივე მხარისთვის სასარგებლო წამოწყებაა. პოტენციალი, რასაკვირველია, არც საქართველოს მთავრობისთვისაა შეუმჩნეველი და ამას მოწმობს ბოლო წლებში ოფიციალური ვიზიტების რაოდენობა. სულ ახლახან საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრმა შეხვედრა გამართა აბრეშუმის გზის საერთაშორისო სავაჭრო პალატის თავმჯდომარესთან ლიუ იანზონგთან, რომელმაც განაცხადა-„ჩვენ შეგვიძლია უზრუნველყოთ საქართველოს შესახებ ცნობადობის ამაღლება აბრეშუმის გზის დერეფნის ქვეყნებში, აგრეთვე განვახორციელოთ ერთობლივი ქმედებები, რაც საბოლოოდ მიმართული იქნება აბრეშუმის გზის დერეფნის ქვეყნების უკეთესი მომავლის უზრუნველსაყოფად.“¹⁹ საგულისხმოა, რომ ჩინეთთან გააქტიურებული ურთიერთობებით ეკონომიკური თვალსაზრისით, იმაზე მეტი მოგების მიღებაა შესაძლებელი, ვიდრე ეს მხოლოდ მატერიალური სარგებელია. რეგიონში მსხვილი აქტორის შემოსვლა დააბალანსებს მანამდე არსებულ მოთამაშეებს, რაც საქართველოსთვის, როგორც პატარა ქვეყნისთვის, რომელიც გვინდა არ გვინდა მეტწილად დამოკიდებულია რეგიონის წამყვანი აქტორების მოქმედებებზე, შესაძლებლობაა მეტი არჩევანის პირობებში მაქსიმალურად სასარგებლოსკენ გააკეთოს სწრაფვა. ამასთანავე, ჩინეთს რეგიონში არ აქვს მტრული სახელმწიფოს სტატუსი, რაც კიდევ უფრო ბრძის მისი, როგორც პარტნიორი ქვეყნის მიმზიდველობას.²⁰ ვინაიდან ჩინეთთან პარტნიორობით თურქეთიც და აზერბაიჯანიც დაინტერესებულნი არიან, საერთო პროექტებში მათი მონაწილეობა საქართველოს უხსნის გზას ჩინეთთან ურთიერთობის ინტენსიფიკაციისკენ. ჯერჯერობით საქართველო-ჩინეთის ორმხრივი ურთიერთობა პოზიტიურ ხასიათს ატარებს და წამოწყებული პროექტების ფონზე სამომავლოდაც მომგებიან თანამშრომლობას გვპირდება.

ბიბლიოგრაფია:

¹FDI in Georgia by Countries and Years, ხელმისაწვდომია: http://pc-axis.geostat.ge/Table.aspx?rxid=c8ca81e9-2824-4c5b-a46a-c80202913531&px_db=Database&px_type=PX&px_language=en&px_tableid=Database%5cFDI%5c2..px&layout=tableViewLayout1

²Georgia and China to Begin Negotiating Free Trade Agreement, 17 September, 2015 ხელმისაწვდომია: <http://www.georgianjournal.ge/business/31447-georgia-and-china-to-begin-negotiating-free-trade-agreement.html>, ნანახია: 1/04/2016

³Silk Road project promotes Georgia-China economic relations, Tbilisi March 9, 2015, agenda.ge. ხელმისაწვდომია: <http://agenda.ge/news/31018/>, ნანახია: 31.03.2016

⁴იმავე,

⁵პრემიერ-მინისტრის სამუშაო ვიზიტი ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკაში, 13.10.2015, ხელმისაწვდომია: http://gov.ge/index.php?lang_id=geo&sec_id=407&info_id=51414, ნანახია: 02.04.2016

⁶იმავე.

⁷მილიარდნახევრიანი ბაზარი და თავისუფალი ვაჭრობა საქართველო-ჩინეთს შორის, Published on Sep 11, 2015. ხელმისაწვდომია: <https://www.youtube.com/watch?v=i5wnc7t-qPc>, ნანახია: 02.04.2016

⁸Georgian Exports in 2016 by countries, Years and Months, ხელმისაწვდომია: http://pc-axis.geostat.ge/Selection.aspx?rxid=c8ca81e9-2824-4c5b-a46a-c80202913531&px_db=Database&px_type=PX&px_language=en&px_tableid=Database\External+Trade\Exports\By+countries\1._Export_Countries_2016.px ნანახია: 03.04.2016

⁹Georgian imports in 2016 by countries, Years and Months, ხელმისაწვდომია: http://pc-axis.geostat.ge/Table.aspx?rxid=c8ca81e9-2824-4c5b-a46a-c80202913531&px_db=Database&px_type=PX&px_language=en&px_tableid=Database\External+Trade\Imports\By+countries\1._Import_Countries_2016.px&layout=tableViewLayout1, ნანახია: 03.04.2016

¹⁰China and Georgia Officially Launch the Free Trade Agreement Negotiations, 14.12.2015, ხელმისაწვდომია: http://fta.mofcom.gov.cn/enarticle/enrelease/201512/29874_1.html, (ნანახია 03.04.2016)

¹¹The First Round of China-Georgia FTA Negotiations Held in Georgia, 25.02.2016, China FTA Network, ხელმისაწვდომია: http://fta.mofcom.gov.cn/enarticle/enrelease/201603/30757_1.html, (ნანახია 03.04.2016)

¹²ვინ მიიღებს ანაკლიის პორტის მშენებლობის ნებართვას?, საერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველო“, 16 ივლისი 2015, ხელმისაწვდომია: <http://www.transparency.ge/node/5380>, (ნანახია 03.04.2016)

¹³ანაკლიის პორტი: ოპტიმისტურ-პესიმიისტური მოლოდინი, ზაზა წულაძე, საქართველო, 09.02.2016, ხელმისაწვდომია: <http://www.amerikiskhma.com/a/anaklia-port/3183024.html> (ნანახია 03.04.2016)

¹⁴ურთიერთობები საქართველოსა და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკას შორის; ხელმისაწვდომია: <http://goo.gl/uexpQa> (ნანახია 03.04.2016)

¹⁵რა ცვლილებები იგეგმება უცხოელებზე მიწის მიყიდვისას?, 11 იანვარი, 2016 ხელმისაწვდომია: <http://goo.gl/hjVVtv> (ნანახია 04.04.2016)

¹⁶კანონპროექტი უცხოელებს სასოფლო-სამეურნეო მიწის შეძენაზე შეზღუდვებს უწესებს, Civil Georgia, Tbilisi / 30 სექ.¹⁴ / ხელმისაწვდომია: <http://www.civil.ge/geo/article.php?id=28717> (ნანახია 06.04.2016)

¹⁷ჩინეთიდან საქართველოში პირველი სარკინიგზო გადაზიდვა განხორციელდა, თებერვალი 10, 2015, ხელმისაწვდომია: <http://www.railway.ge/?action=news&lang=geo&npid=372> (ნანახია 06.04.2016)

¹⁸იმავე.

¹⁹მიხეილ ჯანელიძე საერთაშორისო ვაჭრობის აბრეშუმის გზის პალატის თავმჯდომარეს შეხვდა, 5 აპრილი 2016 ხელმისაწვდომია: <http://goo.gl/JQYzpQ> (ნანახია 06.04.2016)

²⁰„ჩინეთი - საქართველო - თურქეთი – ევროპა“ - საერთაშორისო მარშრუტის პრეზენტაცია სტამბულში, 28 ნოემბერი 2015 <http://news.ge/ge/news/story/161229-chineta-saqartvelo-turqeti-evropa-saertashoriso-marshrutis-prezentatsia-stambulshi> (ნანახია 06.04.2016)

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი

არის არაკომერციული, არაპარტიული, კვლევითი და ანალიტიკური
ორგანიზაცია. საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი ცდილობს
საქართველოში დემოკრატიული ინსტიტუტების ორგანიზაციული საფუძვლების
გაძლიერებას და ეფექტური მმართველობის პრინციპების განვითარებას
პოლიტიკური კვლევისა და ადვოკატირების გზით.

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი
GEORGIAN INSTITUTE OF POLITICS

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი

Tel: +995 599 99 02 12

Email: info@gip.ge

www.gip.ge